

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

РОБОЧА ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
073 Менеджмент (Логістика)**

м. Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
протокол від 15.08.2022 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Пушкар О.І.

Рецензенти:

1. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., старший викладач Цимбалістова О.А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва напрямку підготовки, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3,0 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 7	07 Управління та адміністрування; <small>(шифр галузі) (назва галузі знань)</small> 073 Менеджмент; <small>(код напрямку) (назва напрямку підготовки або спеціальності)</small> бакалавр <small>(назва сво)</small>	Навчальний курс <u>4</u> <small>(номер)</small> Семестр <u>7</u> <small>(номер)</small> Види контролю: <u>залік</u> <small>(екзамен, залік)</small>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання		Заочна форма навчання
Лекції – <u>0</u> <small>(години)</small>		Лекції – <u>6</u> <small>(години)</small>
Семінарські заняття – <u>0</u> <small>(години)</small>		Семінарські заняття – <u>0</u> <small>(години)</small>
Практичні заняття – <u>0</u> <small>(години)</small>		Практичні заняття – <u>6</u> <small>(години)</small>
Лабораторні заняття – <u>0</u> <small>(години)</small>		Лабораторні заняття – <u>0</u> <small>(години)</small>
Самостійна робота – <u>0</u> <small>(години)</small>		Самостійна робота – <u>78</u> <small>(години)</small>
Індивідуальні завдання:		Індивідуальні завдання:
Курсова робота – <u>0</u> <small>(кількість, № семестру)</small>		Курсова робота – <u>0</u> <small>(кількість, № семестру)</small>
Реферати – <u>0 0</u> <small>(кількість, № семестру)</small>		Реферати – <u>1 7</u> <small>(кількість, № семестру)</small>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є формування системи знань про предмет і суть ризик-менеджменту, його місце в діяльності підприємств в цілому та в різних його підрозділах, ознайомлення майбутніх фахівців з логістики з новими підходами до аналізу, оцінювання та моделювання ризиків та управління ними під час прийняття рішень в логістичних системах.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент»:

- навчити здобувачів ідентифікувати різноманітні небезпеки, оцінювати конкретні ризики, аналізувати і прогнозувати розвиток небезпечних ситуацій, що виникають при здійсненні підприємницької діяльності;
- забезпечити вміння оцінювати ризики, які виникають при здійсненні економічної діяльності, а також розробляти рекомендації щодо ефективних заходів керування ризиком;

- ознайомити здобувачів із основними методиками аналізу соціально - політичних та адміністративно-законодавчих ризиків;
- навчити ідентифікувати різні види виробничих ризиків та оцінювати їх вплив на ефективність ведення зовнішньоекономічної діяльності;
- ознайомити здобувачів із маркетинговими, інноваційними, галузевими ризиками та навчити використовувати сучасні методики їх аналізу;
- забезпечити у здобувачів навички з оцінки транспортних ризиків та основних методів їх запобігання.

Міждисциплінарні зв'язки: актуальність вивчення курсу «Ризик-менеджмент» в програмі підготовки фахівців у сфері менеджменту і, зокрема, логістики викликана необхідністю обов'язкової оцінки ризику в будь-якому виді діяльності, перед прийняттям тих чи інших менеджерських рішень. Це особливо важливо в ситуації соціально-економічних і трансформаційних процесів, в яких розвивається сучасна українська економічна система і які супроводжуються невизначеністю, конфліктністю, мінливістю цілей, зумовленими різноманітними причинами, зокрема, природними явищами, політичними подіями, податковим регулюванням, змінами в законодавстві, коливанням цін і курсів валют, конкуренцією, виконанням договірних зобов'язань та рядом інших чинників.

Вивчення навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» ґрунтується на знаннях та уміннях, які були здобути під час вивчення таких навчальних дисциплін, як «Статистика», «Основи менеджменту», «Маркетинг», «Економіка підприємства», «Логістика та логістичні технології на транспорті», «Операційний менеджмент», «Стратегічний менеджмент»; забезпечує базу для засвоєння матеріалу з навчальних дисциплін «Управління логістичними проектами», «Логістичний контролінг», «Транспортна логістика».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- сутність ризиків, їх види та процес ризик-менеджменту;
- концептуальні засади, цілі і завдання використання методів і технології управління ризиками;
- фактори, причини та джерела виникнення ризиків;
- принципи ризик-менеджменту;
- методи оцінки ризику, визначати наслідки та ймовірності їх настання у майбутньому, встановлення факторів, що визначають ризик та елементи процесу ризик-менеджменту;

уміти:

- ідентифікувати ризики підприємства, визначати їх причини та джерела визначення;
- оцінювати ризики діяльності підприємства, використовуючи різні методи;
- ефективно управляти ризиками, вибирати методи для оптимізації ризиків;
- формувати програму управління ризиками підприємств, складати стратегічну карту ризиків.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність та системні характеристики ризику

Основні поняття ризик-менеджменту. Основні компоненти ризику: поняття, функції, причини і фактори виникнення ризиків. Невизначеність та ризик. Класифікація ризиків. Основні види підприємницьких ризиків: ризики підприємства, транспортні ризики. Ідентифікація ризиків в логістичних ланцюгах.

Тема 2. Аналіз і оцінка ризиків

Принципи та послідовність проведення аналізу ризиків. Методи аналізу ризиків: загальна характеристика методів оцінки ризиків, статистичний метод оцінки ризиків; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок; аналітичний метод оцінки ризиків; метод використання аналогів; метод аналізу ризику за допомогою дерева рішень; комплексна оцінка ризиків. Стрес-тестінг компанії.

Тема 3. Сутність управління ризиками. Методи ризик-менеджменту

Сутність управління ризиками. Система ризик-менеджменту. Методи управління ризиками та їх вибір. Особливості управління ризиками підприємства. Ризик та психологічна теорія рішень. Особливості управління логістичними ризиками. Розвиток організаційної структури управління ризиками компанії.

Тема 4. Страхування ризиків

Основні поняття, види та методи страхування. Характеристика страхового ринку. Основні види страхування. Страхування в логістичних системах.

Тема 5. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту на підприємстві

Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний

ризик-менеджмент. Елементи процесу ризик-менеджменту.

Тема 6. Операційний ризик-менеджмент

Особливості виявлення операційних ризиків. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків.

Тема 7. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання

Характеристика світових стандартів ризик-менеджменту. Призначення та основні положення міжнародних стандартів ризик-менеджменту ISO 31000:2018 «Ризик-менеджмент» (Risk management – Guidelines), COSO ERM «Управління ризиками організацій. Інтегрована модель», FERMA «Управління ризиками Федерації європейських асоціацій ризик-менеджменту». Впровадження міжнародних стандартів на вітчизняних підприємствах.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема 1. Сутність та системні характеристики ризику	12	1	0	0	0	11	Поточне усне опитування,
Тема 2. Аналіз і оцінка ризиків	13	1	0	1	0	11	Поточне усне опитування,
Тема 3. Сутність управління ризиками. Методи ризик-менеджменту	13	1	0	1	0	11	Тестові завдання,
Тема 4. Страхування ризиків	14	1	0	1	0	12	Поточне усне опитування,
Тема 5. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту на підприємстві	12	1	0	1	0	10	Поточне усне опитування,
Тема 6. Операційний ризик-менеджмент	13	1	0	1	0	11	Тестові завдання
Тема 7. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання	13	0	0	1	0	12	Оцінка виконання практичних робіт за індивідуальними варіантами

Всього за семестр № 7:	90	6	0	6	0	78	залік
------------------------	----	---	---	---	---	----	-------

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне оцінювання

Завдання, що виносяться на самостійну роботу (студента, слухача)		Література:
Тема 1. Сутність та системні характеристики ризику		
<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Перелік питань для самостійного вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні види підприємницьких ризиків: ризики підприємства, транспортні ризики. 2. Ідентифікація ризиків в логістичних ланцюгах. <p>Перелік питань для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність поняття ризику та зробіть аналіз різних визначень ризику. 2. Наведіть приклади ризикових ситуацій як у побуті, так і у виробничій сфері. 3. Наведіть приклади ризикових ситуацій на рівні міста, регіону, держави. 4. Назвіть відомі вам класифікації ризику. Що лежить в основі кожного виду класифікації? 5. Сформулюйте основні причини економічного ризику. <p><u>Тест на схильність до ризику</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Я б скоріше ризикнув почати власну справу, ніж працювати на когось ще. 2. Ніколи не піду на таку роботу де багато поїздок. 3. Мені подобається поліпшувати своє життя за допомогою ідей. 4. Ніколи не кину роботу, не будучи упевненим, що є інша. 5. Не відчуваю особливої потреби у подіях, що збуджують. 6. Я можу легко впроваджувати безліч прибуткових ідей. 7. Мені подобається пропонувати нові ідеї чи концепції, коли реакція на них мого начальника непередбачувана й неясна. 8. Мені надійна робота з великим доходом мене приваблює більше, ніж надійна із середнім. 9. Я готовий брати участь лише в таких угодах, які для мене є досить зрозумілими й певними. 10. Не маю великої енергії. 		1.1; 1.2; 1.3 3.2
Тема 2. Аналіз і оцінка ризиків		
<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Перелік питань для самостійного вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Комплексна оцінка ризиків. 2. Стрес – тестінг компанії. 		1.1; 1.2; 1.3, 1.4 2.2 3.3

<p style="text-align: center;">Перелік питань для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте основне завдання якісної оцінки ризику. 2. Сформулюйте основне завдання кількісної оцінки ризику. 3. Назвіть фактори, що створюють ризик. 4. У чому полягає ймовірнісна оцінка ризику? 5. У чому полягає кількісна міра ризику на основі передбачуваного збитку? 6. Що таке міра і ступінь ризику? 7. Дайте визначення коефіцієнта варіації як безрозмірної характеристики ризику? 8. Розкажіть про метод експертної оцінки ризику. У чому суть методу Делфі? 9. Розкажіть про оцінку ризику на основі аналізу фінансового становища підприємства. 10. Проаналізуйте ситуацію №1. <i>Страхова компанія оцінює ризик страхування життя і здоров'я людини. Якою мірою ризику вона може при цьому скористатися?</i> 11. Проаналізуйте ситуацію №2. <i>Оцінити ризик вкладення грошей у заходи з метою вибору заходу з найменшим ризиком.</i> <i>Захід 1. Спостерігалось 20 випадків одержання прибутку. При цьому прибуток (від грошей, вкладених спочатку) у 20% - 7 разів, 25% - 6 разів, 15% - 3 рази, 12% - 4 рази.</i> <i>Захід 2. Спостерігалось 22 випадків одержання прибутку. При цьому прибуток (від грошей, вкладених спочатку) у 20% - 5 разів, 25% - 5 разів, 15% - 5 разів, 7% - 3 рази, 10% - 4 рази.</i> 	
Тема 3. Сутність управління ризиками. Методи ризик-менеджменту	
<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p style="text-align: center;">Перелік питань для самостійного вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості управління логістичними ризиками. 2. Розвиток організаційної структури управління ризиками компанії.. <p style="text-align: center;">Перелік питань для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте основні етапи керування ризиком. 2. Дайте визначення ризик – менеджменту. 3. Визначте сутність і склад етапу контролю за ризиком. 4. Визначте сутність і склад етапу фінансування ризику. 5. Чому диверсифікація вважається методом контролю за ризиком? 6. Наведіть приклади диверсифікації грошових і матеріальних ресурсів. 7. Чому передача ризику (трансфер ризику) є вигідною як для сторони, що передає ризик (трансфера), так і для сторони, що приймає ризик (трансфері)? 8. Розгляньте ситуацію №1. Ви є студентом вузу. Які ризики супроводжують Ваше навчання. Якими методами ризик – 	<p>1.1; 1.2; 1.3 2.2 3.1</p>

менеджменту можна зняти ці ризики? 9. Розгляньте ситуацію №2. Ви збираєтеся стати підприємцем. З якими ризиками на етапі відкриття власної справи Ви можете стикнутися? Якими методами ризик – менеджменту Ви можете знизити ці ризики ?	
Тема 4. Страхування ризиків	
Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою. Перелік питань для самостійного вивчення: 1. Страхування в логістичних системах. Перелік питань для самоконтролю: 1. Охарактеризуйте загальну сутність страхування. 2. Наведіть приклади визначення поняття «страхування» 3. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні функції страхування. 4. Поясніть роль страхування в ході здійснення логістичної діяльності. Наведіть приклади. 5. У чому полягає сутність страхових ризиків, наведіть приклади. 6. Охарактеризуйте сучасний стан страхового ринку. 7. Укажіть основні особливості страхового ринку України. 8. Дайте поняття страхового продукту. 9. Охарактеризуйте основні види страхування, у тому числі, ті. Які мають найбільший попит в Україні. Охарактеризуйте переваги та недоліки обов'язкового та добровільного страхування. 10. Поясніть сутність майнового страхування.	1.1; 1.2; 1.3 2.1 3.1; 3.4
Тема 5. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту на підприємстві	
Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою. Перелік питань для самостійного вивчення: 1. Відповідальність менеджменту за управління ризиками. Перелік питань для самоконтролю: 1. Охарактеризуйте сутність комплексної програми ризик – менеджменту на підприємстві. 2. . Які правила побудови стратегії ризик – менеджменту? 3. Охарактеризуйте форми та зміст політики управління ризиками на підприємствах. 4. Дайте характеристики системи стратегічних цілей управління ризиками на підприємстві. 5. Які правила побудови стратегії ризик – менеджменту на підприємстві? 6. Назвіть етапи побудови та дайте характеристики структурних елементів комплексної системи ризик – менеджменту на підприємстві.	1.1; 1.2; 1.3 2.2 3.1
Тема 6. Операційний ризик-менеджмент	
Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути	1.2; 1.3; 1.4

<p>додаткові питання за темою.</p> <p>Перелік питань для самостійного вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків. <p>Перелік питань для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте методи виявлення операційних ризиків. 2. Які підходи використовує менеджер для аналізу управлінської та фінансової звітності? 3. Охарактеризуйте склад стандартної анкети при виявленні операційних ризиків. 4. Розкрийте роль поточкових діаграм при організації торгового бізнесу. 5. Охарактеризуйте етапи процесу ідентифікації ризику в операційному ризик – менеджменті. 6. Дайте характеристики видам операційних ризиків. 7. Етапи управління операційними ризиками та їх характеристика. 	<p>2.2 3.3</p>
<p>Тема 7. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання</p>	
<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Перелік питань для самостійного вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Впровадження міжнародних стандартів на вітчизняних підприємствах. <p>Перелік питань для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте міжнародні стандарти ризик – менеджменту у складі інтегрованої системи менеджменту підприємства. 2. Світова практика застосування стандартів ризик – менеджменту до управління підприємницькими ризиками. 3. Охарактеризуйте сутність та складові основоположних стандартів з управління ризиками ISO 31000:2018 «Ризик-менеджмент» (Risk management – Guidelines), COSO ERM «Управління ризиками» 	<p>1.1; 1.2; 1.3 3.2; 3.5</p>

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

<ol style="list-style-type: none"> 1. Ризик – менеджмент та його вплив на розвиток бізнесу. 2. Основні етапи розвитку ризик – менеджменту. 3. Розвиток ризик – менеджменту в Україні. 4. Сучасна концепція управління підприємницькими ризиками. 5 Ризик – менеджмент в діяльності підприємства. 6 Методичні підходи, технологія та організація комплексної системи управління ризиками на підприємстві.
--

7. Особливості керування підприємством в умовах ризику.
8. Логістична діяльність у процесі ухвалення рішення в умовах невизначеності та ризику.
9. Стратегія і тактика ризик – менеджменту: переваги та недоліки.
10. Аутсорсинг управління ризиками для вітчизняних підприємств.
11. Базова класифікація ризиків у логістиці.
12. Зарубіжний досвід ризик – менеджменту актуальний для вітчизняних підприємств.
13. Методи відхилення від ризику та способи його компенсації.
14. Методи фінансування ризиків та їх можливості.
15. Особливості методів управління економічним та фінансовим ризиком.

6. Методи навчання

6. Методи навчання

З метою забезпечення кращого засвоєння здобувачами поточного матеріалу передбачається під час проведення лекції максимально тісно пов'язувати цей матеріал з реальним життям, наповнювати його конкретним змістом, відображати в ньому всі активні зміни, які відбуваються у економічному середовищі.

Для збільшення інтересу здобувачів до процесу навчання і підвищення їх уваги передбачається провести дискусії за певними темами. При аналізі найбільш гострих та проблематичних питань планується застосовувати метод “мозкового штурму”.

Окрім того, передбачається проведення проблемної лекції з використанням банку візуального супроводження, коли здобувачі мають можливість розглянути економічні та установчі документи.

При проведенні практичних занять за всіма темами передбачено організовувати бесіди по окремих питаннях теми, що розглядається на занятті, порівнювати теоретичний матеріал з реальними подіями, що відбуваються у світі та Україні, обговорювати найоптимальніші шляхи виходу із скрутних положень за різних економічних умов, що панують у суспільстві.

При вивченні дисципліни використовується метод презентації. Для участі в такому практичному занятті здобувачі готують інформацію щодо різних тем дисципліни «Ризик-менеджмент», та презентують на практичному занятті.

При проведенні практичних занять передбачено здійснювати аналіз реального стану організації та використання логістичного підходу на

підприємствах в Україні, проводити різні розрахункові роботи з метою засвоєння основних методів, що дасть можливість здобувачам якомога більше наблизитися до реальної практики на підприємствах, моделювати ситуативні задачі, вирішувати тематичні задачі.

Під час самостійної роботи здобувачі готують реферати, наукові роботи за актуальними темами, також передбачається, що здобувачі після виконання їх готувлять доповідь для публічного обговорення в аудиторії та проведення дискусії або для участі у студентських наукових конференціях.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Основні поняття ризик-менеджменту.
2. Основні компоненти ризику: поняття, функції, причини і фактори виникнення ризиків.
3. Невизначеність та ризик.
4. Класифікація ризиків.
5. Основні види підприємницьких ризиків: ризики підприємства, транспортні ризики.
6. Ідентифікація ризиків в логістичних ланцюгах.
7. Принципи та послідовність проведення аналізу ризиків.
8. Методи аналізу ризиків: загальна характеристика методів оцінки ризиків.
9. Статистичний метод оцінки ризиків.
10. Метод аналізу доцільності витрат.
11. Метод експертних оцінок.
12. Аналітичний метод оцінки ризиків.
13. Метод використання аналогів
14. Метод аналізу ризику за допомогою дерева рішень.
15. Комплексна оцінка ризиків.
16. Стрес-тестінг компанії.
17. Сутність управління ризиками.
18. Система ризик-менеджменту.
19. Методи управління ризиками та їх вибір.
20. Особливості управління ризиками підприємства.
21. Ризик та психологічна теорія рішень.
22. Особливості управління логістичними ризиками.
23. Розвиток організаційної структури управління ризиками компанії.
24. Основні поняття, види та методи страхування.
25. Характеристика страхового ринку.

26. Основні види страхування.
27. Страхування в логістичних системах.
28. Відповідальність менеджменту за управління ризиком.
29. Комплексний ризик-менеджмент.
30. Елементи процесу ризик-менеджменту.
31. Особливості виявлення операційних ризиків.
32. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків.
33. Характеристика світових стандартів ризик-менеджменту.
34. Призначення та основні положення міжнародних стандартів ризик-менеджменту ISO 31000:2018 «Ризик-менеджмент» (Risk management – Guidelines), COSO ERM «Управління ризиками організацій».
35. Інтегрована модель», FERMA «Управління ризиками Федерації європейських асоціацій ризик-менеджменту».
36. Впровадження міжнародних стандартів на вітчизняних підприємствах.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок здобувачем з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Коледжі враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше);

контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, екзаменових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач не з'явився на підсумковий контроль (екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамену), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамену), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамену).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів (перед} \\ \text{підсумковим контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим контролем} \end{array}$$

Здобувач, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковими інститутами (факультетами). Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачам, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачі, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Коледжу. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Коледжу.

Вимоги до здобувачів щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно (“зараховано”)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82 – 89	Добре (“зараховано”)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 81		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.

68–74	Задовільно („зараховано”)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60–67		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–34		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10.Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна література:

- 1.1. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб.– К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. – 200 с.
- 1.2. Мамчин М.М., Мних О.Б., Паробецька І.М. Управління ризиками в логістиці: конспект лекцій. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 153 с.
- 1.3.Логістика невиробничої сфери: Управління ризиками в логістиці : навчальний посібник / Л. О. Мажник, В. О. Письмак. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 164 с.
- 1.4.Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М., Сергєєва О. В., Веремейчик О. Ф. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. Навчальний посібник / За заг. ред. Донець Л. І. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 472 с.

Допоміжна література:

- 2.1. Фисун В. І., Ярова Г. М. Страхування. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.
- 2.2.Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Карпов А.В. Економічний ризик та методи

його вимірювання: Навчальний посібник. – Одеса, 2011. – 199 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

3.1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

3.2. Міжнародний Інститут Дослідження Ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.miiir.ru/>.

3.3. Quantum – Finance in Perspective. Сайт , присвячений кількісним методам ризик – менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quantummagazine.com/>.

3.4. Офіційний сайт Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3.5. Компаньон online [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.companion.ua/>